

ΕΤΕΡΩΝΥΜΑ

Γράφει ο Κώστας Καραμάρκος → <http://endeaneos.blogspot.com.au>

Η περιφέρεια που αντιστέκεται.

Μια συζήτηση με το διηγηματογράφο Ηλία Παπαμόσχο...

Το καλοκαίρι του 2005, πρώτα στο Sunday, ένθετο περιοδικό του Αγγελιοφόρου της Κυριακής και μετά στο διαδικτυακό τόπο prol.gr, δημοσίευσα και αναδημοσίευσα μια κουβέντα που είχα με τον πρωτοεμφανιζόμενο τότε διηγηματογράφο Ηλία Παπαμόσχο.

Με αφορμή την επιστροφή του Παπαμόσχο στα εκδοτικά πράγματα της Ελλάδας με το 5ο του βιβλίο μέχρι το τέλος της χρονιάς, επαναφέρω σε αυτό το ιστολόγιο την κουβέντα εκείνου του μακρινού καλοκαιριού με έναν από τους σημαντικότερους νεοέλληνες συγγραφείς της τελευταίας δεκαετίας.

«Η περιφέρεια, η ελληνική περιφέρεια που αντιστέκεται, ποδοσφαιρικά, οικονομικά, φολκλορικά, πολιτισμικά, λογοτεχνικά, «γενναία»...

Ο εκδοτικός, ο μιντιακός, ο επικοινωνιακός, ο δημοσοχετίστικος πληθωρισμός που παράγει διότιπνες αστέρες, καλοπληρωμένες ασπμαντόπτες, ευκαιριακές επιτυχίες, αλλά και «παράπλευρες» ανακαλύψεις...

Η δυσκολία του να ξαναγράψεις ένα δεύτερο, ένα τρίτο καλό βιβλίο, η δυσκολία του να ξαναπάρεις το ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα Ελλάδας ή Ευρώπης και να μη βρεθείς στις μικρές κατηγορίες αργότερα, όπως η Λάρισα στο παρελθόν και πιθανώς η εθνική Ελλάδας στο μέλλον...

Το ακραίο, το οριακό βίωμα, που βοηθάει υπό προϋποθέσεις, όσο τίποτα άλλο, τον καλό, τον αγαθό, τον ευαίσθητο γραφιά...

Οι προτάσεις «βιβλία για το καλοκαίρι» εκδοτικών, μιντιακών και άλλων οίκων, για τις παρλίες και τα λαγκάδια της χώρας, αυτό το δύσκολο για πολλούς ελληνικό καλοκαίρι του 2005...

Ο οικονομικός, ο εκδοτικός, ο αναγνωστικός αντίκτυπος στο χώρο του βιβλίου, της σοβαρής γραπτής κριτικής ενός Ηλία Παπαδημητράκου στη «βιβλιοθήκη» της «Ελευθεροτυπίας», ενός Θανάση Νιάρκου, στο «βιβλιοδρόμιο» των «Νέων του Σαββατοκύριακου», μιας Μάρης Θεοδοσοπούλου στα «βιβλία» του «Βήματος της Κυριακής», ή μιας Ελισάβετ Κοτζιά στις «επτά ημέρες» της κυριακάτικης «Καθημερινής», αφιερωμένες στις τέχνες και στα γράμματα που ξεχώρισαν την περασμένη χρονιά...

Ο σοβαρός, ο κριτικός, ο καλογραμμένος λόγος σε σοβαρά έντυπα μεγάλης κυκλοφορίας, που εδώ και ένα χρόνο τώρα αδυνατεί να εξαντλήσει μια δεύτερη ανατύπωση των 1.000 αντιτύπων, ενός πολύ καλού βιβλίου διηγημάτων του πρωτοεμφανιζόμενου εκδοτικά Καστοριανού διηγηματογράφου Ηλία Παπαμόσχο...

Η Καστοριά, μια πόλη ιστορική και όμορφη, γνωστή στους πανέλληνες μέχρι πριν λίγο καιρό χάρη στη λίμνη και στους γουναράδες της...

Η Καστοριά, ο κόσμος της, ο ψυχισμός της, που εδώ και περίπου 16 μήνες τώρα, με τη συλλογή διηγημάτων «Καλό ταξίδι κούκλα μου», του Ηλία Παπαμόσχο, από τις εκδόσεις «Κέδρος», έχει προσεγγίσει και τον κόσμο της λογοτεχνίας...

Κι όταν η καλογραμμένη λογοτεχνία αναδεικνύει ένα σύμπαν, από το Δουβλίνο του Τζόις (Joyce), μέχρι την Πετρούπολη του Ντοστογιέβσκι (Dostoevsky) και από τη Σκιάθου του Παπαδιαμάντη μέχρι την Καστοριά του Παπαμόσχο, τότε αυτό το σύμπαν φέγγει και καθοδηγεί όσους και όσες το ανακαλύψουν...

Ο Ηλίας Παπαμόσχος γεννήθηκε, μεγάλωσε και έφυγε για 12 χρόνια για σπουδές και άλλα πράγματα από μια Καστοριά που ήταν αφορητή όπως λέει ο ίδιος «για έναν άνθρωπο που άνοιγε τα φτερά του».

Στη γενέθλια πόλη που «ακόμα δεν αναδεικνύει το πολιτιστικό της υπόστρωμα, το κρατάει παροπλισμένο», επέστρεψε εδώ και μερικά χρόνια για να γράψει ένα εντυπωσιακό πρώτο βιβλίο διηγημάτων που μέχρι τώρα έχει αποσπάσει τις καλύτερες κριτικές από έγκυρους και «δύστροπους» κριτικούς και λογοτέχνες.

Τα διηγήματα της συλλογής «Καλό ταξίδι κούκλα μου», γράφτηκαν μέσα στο μαγαζί του εν ώρα εργασίας -πουλάει έπιπλα: «μόλις έμπαινε κόσμος στο μαγαζί, τακ, έκλεινα τη γραφομηχανή», λέει, ενώ η επιλογή του τίτλου του βιβλίου προέρχεται από το γραπτό ξεπροβόδιμα του Παπαμόσχο στη νεκρή του αδερφή, έτσι όπως καταχωρήθηκε στο προσωπικό του ημερολόγιο. Η συζήτηση που δημοσιεύεται σήμερα έγινε ένα ζεστό απόγευμα, στο «δημοτικό αναψυκτήριο» της Καστοριάς δίπλα στη λίμνη.

Ψαροπούλια πετούσαν ενώ ο ήλιος έδυε, έντεχνη ελληνική μουσική ακουγόταν στο αναψυκτήριο, εμείς μιλούσαμε πίνοντας φραπέ, ο χρόνος έτρεχε, η λογοτεχνία ως ακροβολιστής ονείρων τις ζωές μας και το χρόνο σημάδευε...

Κώστας Καραμάρκος (ΚΚ): Ηλία πώς ξεκίνησε η σχέση σου με τη λογοτεχνία;

Ηλίας Παπαμόσχος (ΗΠ): «Μέχρι τα μέσα του 1980, τότε που κατέβηκα στην Πάτρα γιατί πέρασα στο «γεωλογικό» κι όχι στο «μαθηματικό», όπως ήθελα, δε διάβαζα λογοτεχνία, δηλαδή δεν ήμουν ο άνθρωπος που θα πάει σ, ένα βιβλιοπωλείο ν' αγοράσει βιβλία.

Τότε ήταν που διάβασα την «πλήξη» του Αλμπέρτο Μοράβια (Alberto Moravia) και είπα εγώ θέλω να γίνω συγγραφέας, χωρίς βέβαια να έχω την ανάλογη αρματωσιά, το πολύ διάβασμα. Από ένα σημείο και μετά όμως διάβασα πάρα πολύ και όλες μου οι επιλογές είχαν να κάνουν ουσιαστικά με την ανάγνωση και τη γραφή.

ΚΚ: Από όλο αυτό το διάβασμα ποιους συγγραφείς θυμάσαι, ποιοι σε σημάδεψαν με τη γραφή τους;

ΗΠ: Για τη μικρή φόρμα που γράφω εγώ δεν το συζητώ, Βιζυηνός και Παπαδιαμάντης, αυτοί οι δύο είναι για τη μικρή φόρμα ότι είναι ο Καζαντζίδης και η Πόλυ Πάνου για το λαϊκό τραγούδι.

Μου αρέσουν ο Σωτήρης Δημητρίου, θεωρώ ότι

η δουλειά του θα μείνει και μετά από χρόνια, ο Γιώργος Ιωάννου, κορυφαίος, ο Ηλίας Παπαδημητράκοπουλος.

Κορυφαία μυθιστορήματα θεωρώ το «τρίτο στεφάνι» του Ταχισή και τις «ακυβέρνητες πολιτείες» του Τσίρκα, που ίσως είναι το μόνο ελληνικό μυθιστόρημα, κατά την άποψή μου. Δεν πιστεύω πως γράφεται πλέον μυθιστόρημα με την έννοια που γραφόταν π.χ. στη Γαλλία.

Βασικά υποστηρίζω την άποψη του Γονατά που λέει ότι τα ελληνικά μυθιστορήματα είναι «ξεχειλωμένα διηγήματα».

ΚΚ: Από τους ξένους κλασικούς ποιους έχεις εγγράψει στη μνήμη σου;

ΗΠ: Στο διήγημα θεωρώ κορυφαίο τον Τσέχοφ (Chekhov).

Και τους Γάλλους, Φλομπέρ (Flaubert), Μπαλζάκ (Balzac) που γράφανε νουβέλα, όχι τόσο διήγημα.

«Οι Δουβλινέζοι» του Τζόις είναι ένα άλλο βιβλίο που με επηρέασε πολύ και κυρίως το τελευταίο διήγημα, «οι νεκροί».

ΚΚ: Η ιδέα ενός δικού σου βιβλίου πως και πότε γεννήθηκε;

ΗΠ: Σκέφτηκα να γράψω βιβλίο το 2002, μετά το θάνατο του πατέρα μου και αφού είχαν προηγηθεί ο θάνατος της μάνας μου και της αδερφής μου.

Δεν μπορούσα να συμβιβαστώ με την ιδέα ότι μετά από 50-60 χρόνια κανένας μέσα στην οικογένειά μου δε θα γνωρίζει για αυτούς τους ανθρώπους.

Ουσιαστικά το βιβλίο είναι και πορτρέτο δικό μου, εγώ είμαι μέσα στο βιβλίο.

Τα διηγήματα του βιβλίου εμφανίζονται κατά χρονολογική σειρά, είναι μια γενεαλογία, ξεκινούν από τον προπάππο μου και καταλήγουν σε εμένα.

Γράφτηκαν όμως μ' άλλη σειρά και πολλά από αυτά πρωτοδημοσιεύτηκαν και με άλλους τίτλους σε μια εντυπωσιακή για την Καστοριά και για την επαρχιακή Ελλάδα εφημερίδα, την «Οδό».

ΚΚ: Σε μια πόλη όπως η Καστοριά με ποιους συζητάς τα διηγήματά σου πριν τα δώσεις την τελική τους μορφή, πριν γίνουν βιβλίο;

ΗΠ: Οι φίλοι μου στην αρχή ήταν από επιφυλακτικοί ως αδιάφοροι, κάποιοι μάλιστα ήταν και εχθρικοί.

Η γυναίκα μου και μια φιλόλογος, φίλη της μάνας μου, με ενθάρρυναν, καθώς και οι αναγνώστες της εφημερίδας που δημοσίευσα τα πρώτα μου κείμενα.

Δεν την αναφέρω την Καστοριά στα διηγήματά μου, θα μπορούσε να ήταν οποιαδήποτε πόλη με λίμνη, δε βάζω γλωσσάρι, δεν αναδεικνύει την ντοπιολαλιά, ωστόσο οι Καστοριανοί αναγνωρίζουν τον εαυτό τους μέσα στο βιβλίο.

Η Καστοριά είναι ένας τόπος ιδανικός για γρά-